

SKI HISTORIE- LAG

Kalender 1991

FORSIDEN:

Diamantbryllup på Rullestad gård 25. juni 1896

Bildet viser ca. 70 gjester som er samlet på Rullestad gård for å feire diamantbryllup til Anne Helene og Andreas Drømtorp.

Andreas Hansen Drømtorp (1811–1899) fikk i 1849 kongelig skjøte på Rullestad gård. Ekteparet fikk ingen barn.

I 1899 fikk Sæbjørn Sander skjøte på gården. Hans far, H. I. Sander var nevø av Andreas Drømtorp.

Det er vel naturlig å tro at det er etter en bedre middag at gjestene er samlet ute på tunet til kaffe m.m. På fotografiet befinner det seg sikkert flere kjente bønder fra gårdene i Ski og Kråkstad.

Nr. 2 fra høyre er forøvrig den kjente billedhuggeren Brynjulf L. Bergslien (1830–1898). Hans hovedverk er det dekorative og festlige Karl Johans monumentet i Oslo.

*Noen av de andre personene på bildet er:
Ved bordet (fra venstre): H. I. Sander (gift med Annette Sander). Anne Helene Drømtorp. Andreas Drømtorp.*

Stående bak Anne H. Drømtorp: Annette Sander (i sort kjole).

De tre ungdommene midt på bildet er barna til Annette og H. I. Sander – Gunhild, Sæbjørn og Arngerd.

Ytterst til høyre: Sigvard Endsjø og hans kone, Constanse, f. Holm, er den første av damene fra høyre.

Ellers har vi fått oppgitt at følgende personer befinner seg på bildet: Kirkesanger Opsand, ordfører H. Nore og lensmann A. Colbjørnsen.

Informant: Aslaug Sander.

Tronaas vaktpost 5.1.-39. Fra v. Marian Kleveland fra Ski, statspolitibetjent Aas som hadde hovedansvaret for alt vaktholdet i Follo, Gran fra Langhus og Loyd Iversen fra Langhus.

Foto: Knut Kleveland lånte oss bildet

Best.nr. 213-140:0003

Munn og klovsyke

Høsten 1938 brøt epidemien ut nede i Europa og spredde seg fra land til land. 18. november 1938 ble det første tilfelle oppdaget i Båstad, Østfold.

Fra 1. desember 1938 overtok staten vaktholdet på alle innfartsveiene mellom Østfold og Akershus. Det var forbud mot all trafikk fra Østfold og inn i Akershus. Her i distriktet ble det satt opp 5 vaktposter – ved gårdene Bakeng og Nummestad i Hobøl, og Tronås og Retvedt i Kråkstad, pluss en hemmelig kontroll ved Klokkerudgrinda i Ski (vest for Bøndenes Hus). Mannskapene hadde ei lita

vaktbu å varme seg i. Det kunne de trenge, for vinteren var usedvanlig kald, med temperaturer helt nede på $\div 32$ grader målt i Kråkstad 6. januar 1939. Dag og natt i 2 måneder holdt de vakt, og det viste seg å være effektivt, for Follo slapp unna munn og klovsyken. I slutten av januar 1939 var epidemien over. Da var 369 storfe, 244 griser og 830 fjærfe blitt slaktet og gravd ned. Staten betalte 175.000,- kroner i erstatning til de uheldige gårdbrukerne.

Kilde: Østlandets Blad januar 1939

Langlibakken i Kråkstad 1928

Langlibakken ble gjenåpnet dette året. Til å opparbeide bakken, ble følgende komité valgt 13. november 1927: Asbjørn Karlsrud, Einar Veidal og Anton Schou. Komiteen deltok i alt det manuelle arbeidet, foruten at den samlet de nødvendige pengemidler (kr. 240,-) til kjøp av trematerialer. Bakken ble nok ikke som man hadde ventet. Enkelte utenbygds hoppere kalte den gjerne for «høystakken», og det var noe riktig i det, da bakkens unnarenn til dels var bygget opp av halm. Etter rennet i 1939 kan man regne bakkens forfall for totalt. Det kan nevnes at arrangøren i en annonse foran rennet i 1939 oppfordret publikum og løpere om ikke å gå

på jernbanelinja, men heller bruke veien til bakken.

Det er usikkert hvor gammel bakken var, men i en protokoll fra 1909 går det fram at det var hopprenn der det året. I referatet heter det at det deltok 24 hoppere fordelt på to klasser. Videre nevnes at det var strålende vær med god tilstrømming av publikum. Entreen var satt til 10 øre. Hopplengden den gang varierte fra 7,5 til 14 meter.

Kilde: Artikkel av Anton Schou i ØB 17. februar 1954 og 2. mai 1956. Personene på bildet ble identifisert av Kjell Karlsrud og Terje Schou.

*Karene er fra venstre: Svend Ottesen, Anton Schou, Asbjørn Karlsrud og Arne Dingstad.
Foto: Terje Schou lånte oss bildet.*

Best.nr. 213-177:0010

Bildet som er tatt rett før andre verdenskrig viser I.L. «Fremad»s (arbeideridrettslaget i Ski) dame- og piketurntropp.

Bakerste rekke fra venstre: Bergljot Nielsen (leder), Gunvor Skaarud, Lilly Larsen, ukjent, Randi Gulbrandsen, Synnøve Larsen, Majen Larsen (Wageli), Karin Dahl (Larsen), ukjent, Åse Kråkås (Brynildsen), Ella Haga (Rathke), Gunnvor Hansen (Eriksen), Dagny Hoff (Karlsen).

Andre rekke fra venstre: Gerd Lindblom, ?????? Hansen, Berit Delerud

(Kokshol), Gerd Teigen (Tokerød), Ruth Hoff, Oddlaug Teigen, Sally Johnsen, Åse Dammen (Hansen), Solveig Berntsen.

Første rekke fra venstre: Gunvor Olsen (Kristiansen), Reidun Pedersen, Else Frydenlund (Tjernæs), Lillian Syversen (Berntsen), Else Akerholt, Gudrun Akerholt (Gulliksen).

Foto: Maien Wageli lånte oss bildet.

Best.nr. 213-147:1.

To foreninger samlet til Ski Idrettslag for 50 år siden

Ski Turn og Idrætsforening ble stiftet 19. februar 1919 etter initiativ fra en del ungdom på Sleipnæs Møbelfabrikk. Fra starten drev laget med turn og friidrett. I 1920-årene kom fotballgruppen og tennisgruppen med. Foreningen hadde også en boksegruppe i årene 1930—1934.

A.I.L. «Fremad» ble stiftet 17. januar 1928. Arbeidernes Idrettsforbund (1924) opprettet arbeideridrettslag i de fleste byer og tettsteder utover i 1920-årene. *A.I.L. «Fremad»* hadde grupper i bryting, boksing, sykkel, ski, turn, fotball og friidrett.

Ski Idrettslag 1941. Da de to lagene hver for

seg hadde vedtatt å slå seg sammen, ble det holdt konstituerende generalforsamling på Ski Hotell 21. mai 1941. Medlemmer fra begge lag dannet styre og utvalg i det nye Ski Idrettslag. Alderen på Ski Idrettslag ble regnet fra stiftelsesdatoen til den eldste av de to gamle foreningene. Bare få dager etter møtet på hotellet ble det satt igang en landsomfattende idrettsstreik som varte til krigens slutt. Ski Idrettslag begynte sitt virke etter et ekstraordinært årsmøte. 19. juni 1945.

Kilde: Ski Idrettslag, 60-års jubileumsskrift 1979. Tor Høyen.

Dametroppen i Ski Turn og Idrætsforening på turnstevne 1928.

Sittende fra venstre foran: Jenny Schjønberg (Lorentzen), Kirsten Brænna (Kaspersen), Sigurd Sørhus (instruktør), Sigrid Tobiassen, Gudrun Sørhus, Dagny Bøgh-Olsen.

Bakre rekke fra venstre: Barbro Myhre, Eli Oulie-Hansen, Gunvor Forfang (Lagerqvist), Ingeborg Giltvedt, Ragna Lydersen (Huuse), Inger Sleipnæs (Løchen), Molle Holst, Milly Sørensen (Christophersen), Judith Helgestad (Skotner).

Foto: Inger Løchen lånte oss bildet.

Best.nr. 213-126:0001.

GAUPESTEIN-RENNET 10. MARS 1939.

Bildet viser starten fra Nyborgjordet i en av klassene. På grunn av snømangel ble starten flyttet hit fra ordinært startsted ved Kråkstad skole. Det første Gaupesteinrennet ble arrangert 7. mars 1937, og man kan lese følgende i Kråkstad idrettslags protokoll:

«Vær og føre var det beste, og ca. 100 mann startet. Det var morsomt å se at flere hadde heist flagget i anledning dagen. Mange tilskuere i løypa både fra Kråkstad

og andre bygder viste at rennet hadde vakt oppmerksomhet.»

Allerede det andre året – i 1938 – måtte rennet avlyses pga. føreforholdene. Dette med ustabile førerforhold er altså ikke av ny dato.

Kilde: Artikkel av Anton Schou i ØB, 5. mars 1954.

Foto: Terje Schou lånte oss bildet.

Best.nr. 213-177:0017.

Ski Mannskor 70 år – 30. mars 1991

Fra 1921: Det var den sang-interesserte Trygve Bratland som tok initiativet til stiftelsen av Ski Mannskor. Ved starten var det 37 aktive medlemmer. Korets offentlige debut fant sted ved innvielsen av Samfundsbygningen i oktober 1921.

Fra 1922: Ski Mannskor var dette år arrangør av 17. mai-festlighetene i Ski. Denne festligholdelsen var med K. Stenerud som formann utmerket tilrettelagt og ga støtet til at man i Ski for alvor tok opp å feire denne dag i bygden.

Fra 1941: 1941–42. En konsert 14. desember 1941 ga 521,- kroner til juleinnsamlingen. Pengene kom vel med til disse trengende,

som ikke ville be nazimyndighetene om hjelp. Krigstiden tilspisset seg med nazi-innblanding i foreninger og organisasjoner og med streng rasjonering.

Et høytidelig innslag ved vårkonserten var den avholdte dirigent Huldt Nystrøms første-fremførelse av «Sang til Ski», som han hadde skrevet tekst og melodi til.

I 1971 var Ski Mannskor 50 år. 50-årskonserten ble en suksess. Ekstra stas var det at korets avlegger, det halvt år gamle Ski Guttekor opptrådte for første gang.

Sitater fra: Ski Mannskors 50-årsjubileums skrift 1971. Harry Harsson.

SKI MANNSKOR 50 ÅR – 30. MARS 1971.

Første rekke fra venstre: A. Sundsethaug, K. Haugland, S. H. Lindmark (dirigent), S. Risdal (formann), O. Urke, Th. Bjerklund. Andre rekke fra venstre: E. Brosvik, B. Danielsen, P. R. Forsberg, S. Nilssen, A. Vamnes, A. Hansen, H. Brenna, I. Nordnes. Tredje rekke fra venstre: C. A. Brekke, H. Bjerkerud, I. Hagemann, ukjent, E. Larsen, ukjent, R. Vamnes, U. Johnsen, E. Norum. Fjerde rekke fra venstre: A. Magnerud, ukjent, L. Dietz, R. Finstad, A. Dammen, P. H. Kvæstad, I. Ramnefjell. J. Lydersen og Guttorm Poverud kom ikke med på bildet.

Foto: Svein Risdal lånte oss bildet.

Familien Bjørnstad rundt kaffebordet i 1941. Legg merke til borddekorasjonen med norske flagg. Fra venstre sitter: Jorulf (far), Tora (mor), Boa (sønn), Karin Bryntesson (gjest), Petter (sønn) og H. P. Bjørnstad (bestefar).

Foto: Tulla Bjørnstad Olsen lånte oss bildet. Best.nr. 213-174:12.

Krigens hverdag

SELSKAPELIGHET – TRAKTERING

Vi har alle pårørende og venner som vi gjerne vil treffe. Hvordan skal vi kunne traktere dem når de kommer – hvad skal vi by dem? Rasjonene er da så små nok som de er, uten at vi skal dele med andre.

Det er nødvendig å se hverandre i blandt, vi vil ikke undvære den glede å treffes.

Og jeg tror de aller fleste av oss har litt å gi bort – litt å traktere med i en eller annen form, litt vin eller saft, syltetøy eller hermetisk frukt, litt saltsild eller noen små bokser med en liten delikatesse i, noen cigaretter eller noen gammeldagse kaffebønner?

Noe må gjestene medbringe, om ikke annet så et brødmerke og en smørklatt eller ukens kjøttrasjon om det er familiemiddag søndag vi «inviterer» til – og da har vi ikke langt igjen før vi kan dekke bordet. Så lenge vi selv er opfinnsomme og har hjertelag, og våre venner er forståelsesfulle, kan vi ganske sikkert treffes rundt et dekket bord – selv om det bare er et glass vin og cigaretter som byes.

Sitat fra «Mat i krigstid» av Helga Mollø-Christensen, 1942.

Kanskje koste familien Bjørnstad seg med vafler (eller kringle) etter Lina Ambjørnruds oppskrift:

FISKEMELSVAFLE:

- 1 kopp fiskemel
- 1 1/2 kopp melk
- 1 kopp krisemel (brødmel)

1 ss sukker

1/3 ts bakepulver

Bløt fiskemelet i melken, tilsett det øvrige. Stek i godt smurt jern 4–5 min. Jernet må ikke åpnes mens vaflene stekes.

Krigsbarn i søndagstøy

Bildet er tatt i 1941 utenfor kafe Bristol i Gamleveien. Jenny Lauritzen ned sønnen Tore, samt Laila Hansen (Fjeld).

Foto: Thor Eriksen lånte oss bildet.

Best.br. 213-175:0011

*BARNETOGET PÅ VEI OVER DEN
GAMLE JERNBANEBROEN 17. MAI 1935*

Publikum står på den nye broen. Denne måtte ligge høyere for å gi plass til den elektriske kjørelodningen, og dette skapte en vanskelig sving nedover Jernbaneveien. Det tok lang tid før den nye broen ble åpnet for trafikk. Det ble fleipet om i Ski at vi måtte vente til kronprinsfamilien kom hjem fra Amerika, for Olav skulle klippe snora. De kongelige nådde gamlelandet 15. juli 1939, men broen i Ski ble nok tatt i bruk uten kongelig hjelp.

Den gamle broen gikk akkurat der den nye gangbroen er plassert i dag.

Bak den nye broen, til høyre på bildet, kan vi se øverste delen av vanntårnet på Ski stasjon. Vannet ble pumpet fra Kapelldammen og opp i bassenget øverst i tårnet. Damplokomotivene fylte vann fra dette vanntårnet.

I 1939 ble banestrekningen Oslo – Ski elektrifisert, og vannstasjonen ble overflødig og revet.

I bakgrunnen til venstre sees den gamle kiosken som Haga overtok i 1924. I 1939 tegnet arkitekt Strøm en ny kiosk for «Haga i bua». Den fikk ligge i fred til høsten 1990, da den ble fjernet for å gi plass til den nye gangbroen. Men Hagabua får et nytt liv som «logo» for den nye Skeidarbutikken. Nyoppusset og fin blir den å finne på vestsiden av broen.

Det hvite murhuset til venstre bak gamlekiosken er det første bygget til Kråkstad og Ski sparebank, bygget i 1912. Skibyens første moderne bygård heter «Rutheim», og ble bygget av Rut og Richard Boger i 1933.

Informant: Bi Five Magnus.

Foto: Maien Wageli lånte oss bildet.

Best.nr. 213-144:0011.

17. mai 1941

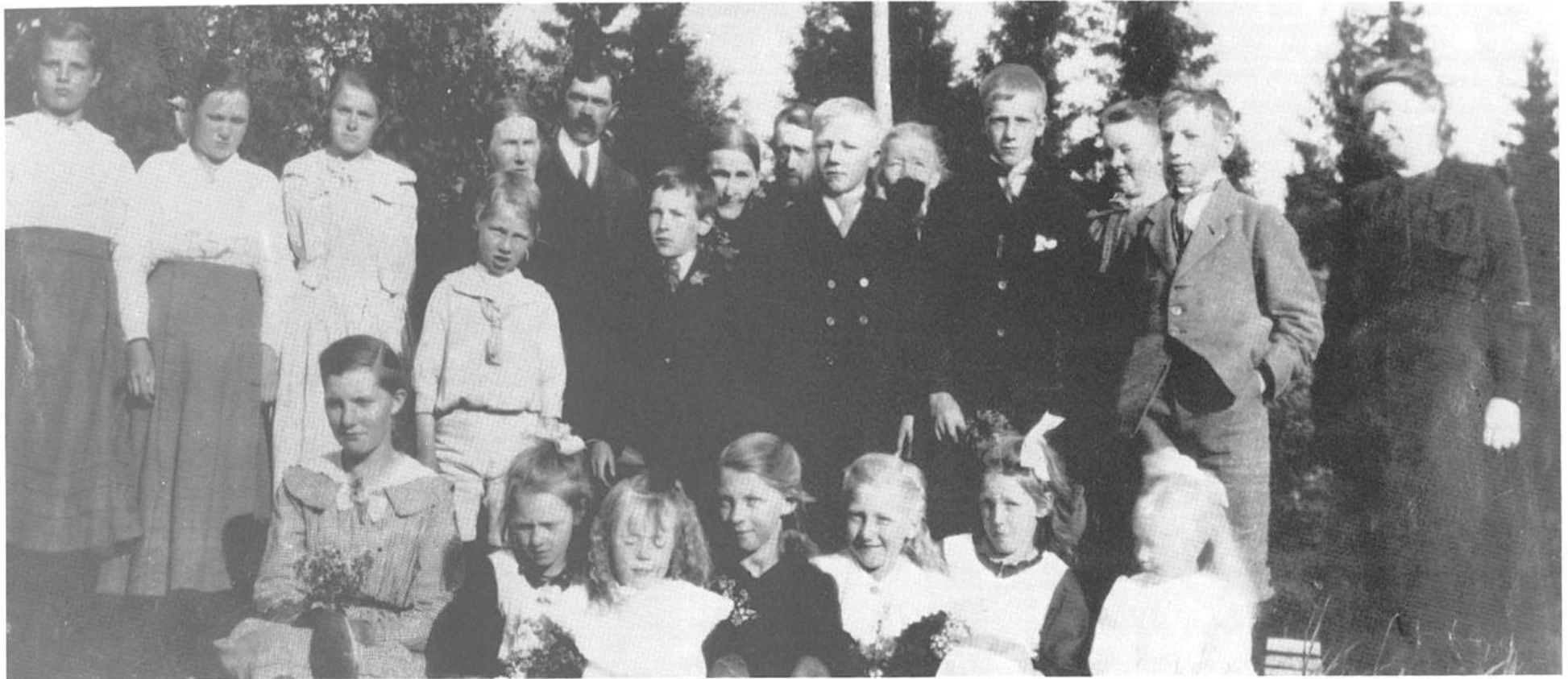

En glad gjeng skoleungdommer fra Ski kommunale høyere almenkskole dro til Aandals hytte på Kjærnes for å feire 17. mai for 50 år siden. Det norske flagget var forbudt. Det var et viktig symbol på frihetsslengsel og jøssingholdning under krigen.

Første rekke fra venstre: Grethe Kolstad, Toralf Svendsen, Randi Kristiansen, Aud Brenna. Andre rekke fra venstre: Vesla Olsen, Randi Slagstad, Randi Pedersen. Bakerst: Karen Marie Åremo.

Foto: Tulla Bjørnstad Olsen lånte oss bildet.

Best.nr. 213-174:33.

Barneforeningen Vaarblomsten

Bildet er fra ca. 1918 og viser fra venstre foran: Julie ?, Alvilde Spong, Jenny Hansen, Eva Hansen, Dagny Gjersengen, Brynhild Spong.

Bakerst fra venstre: Bodil Solberghytta, Hanna Martinsen, Helga Høibraaten, Josefine Martinsen, Hernes Hansen, Nikolay Lie, Sverre Lie, ? Stunner, Oscar Spong, ukjent, Magnus Arnesen, Thorbjørn Varslestad, Alette Spong, Asle Solberg, Gunda Solberg.

I 1916 var predikant Nils Kr. Olsen fra Santalmisjonen på møter i Ski, noe som førte til at det ble startet foreninger i kommunen (bl.a. Gjedsjø).

Julen 1916 ble det under et møte hos familien Buer på Eikjol bestemt å starte en barneforening. Navnet på foreningen ble Vaarblomsten, og den første leder var fru

Buer. Det ble bestemt å holde 12 møter i året, juletreffest, samt en utflukt om sommeren. Sistnevnte ble som regel arrangert på Opsandsletta med deltagelse av også andre foreninger. Fra 1925 gikk foreningen over til å bli en ren jenteforening, med arbeidsmøter hvor man bl.a. drev med håndarbeid. Hver sommer ble det holdt låvebasar. Disse ble i flere år holdt på Stunner. Senere ble også Bjørnebråten, Midtsjø og Gjedsjø skole benyttet.

En leder som virket i flere år, var Magnhild Høibråten. Foreningen sluttet sin virksomhet i begynnelsen av 1980-årene.

Informanter: Inga Furuseth, Ingrid Faarlund og Alvilde Gjevik.

Foto: Alvilde Gjevik lånte oss bildet.

Best.nr. 213-172:0016.

Kråkstad-jenter som beseiret Bislets publikum

Bildet er tatt i Drammen 1932 og det viser fra venstre: Hjørdis Thorvaldsen, Maren Kvile-sjø, Else Krogh og Randi Weydahl.

På Bislet deltok Aase Knardahl i stedet for Randi Weydahl. Bislet-stevnet, som ble arrangert 10. juni 1931, var litt av et gjennombrudd for Kråkstad-jentene. De var påmeldt 100 m og 4×60 m stafett. Ca. 40 damer deltok i stevnet, og den mest kjente av disse var uten tvil Sonja Henie (forøvrig hennes første og eneste deltagelse i friidrett). Hun kom til å ødelegge noe av dagen for jentene. Da hun samme kveld skulle med fly til Stockholm, ble starten på 100 m framskutt en halv time. I samme øyeblikk jentene ankom stadion, smalt startskuddet. Dermed ble de snytt for deltagelse der. På 4×60 m viste jentene sin styrke mot konkurrenter som stilte med korte

benklær og piggsko. Kråkstad-jentenes utstyr var skjørt og turnsko.

Første heat ble vunnet av de seiersvante Bekkelagsdamene, mens det i andre heat var de ukjente jentene fra Kråkstad som vant på dagens tredje beste tid.

Sportsmanden refererte følgende: «I annet heat vakte de små damer fra Kråkstad stormende begeistring, med lange fletter rett bakut trillet de bortover banen, vekslet utmerket, og gikk ubønnhørlig fra sine meget større konkurrenter. Tiden nådde til en god 3 plase-ring.»

Kråkstad-jentenes deltagelse i friidrett ble kortvarig, da de kun deltok i 1931 og 1932.

Kilde: Artikkel av Anton Schou i ØB 15/9-52.
Foto: Gunhild Berger lånte oss bildet.

Best.nr. 213-054:0001.

Omstreifer

Bildet er fra ca. 1910 og det viser ei jente av omstreiferslekt. Fotograf var H. P. Bjørnstad og stedet Ski stasjon.

Omstreiferne kalte seg selv «reisende», men i de forskjellige landsdelene ble de kalt for tater, fant, splint, fark, fuss. I middelalderen, og særlig etter borgerkrigene i 1100- og 1200-årene, ble mange av forskjellige grunner dømt til å forlate sin hjembygd. Disse som da ble henvist til å flakke omkring, ble vanligvis kalt fanter (gammelnorsk fantr = en som går til fots). Først i begynnelsen av 1500-årene dukket sigøynerne opp i Norge. De ble kalt tatere (trolig en forveksling med tatarer eller også egyptere). I 1600- og 1700-årene var det mange omstreifere her i landet. Av

den grunn ansatte bøndene såkalte «fantefogder» eller «stodderkonger» til å drive omstreifere ut fra bygda.

Eilert Sundt, som studerte omstreifernes levevis og historie, utga i 1850 en avhandling om dette. På grunnlag av den bevilget Stortinget i 1854 et årlig beløp, senere kalt Fantefondet, til å skaffe omstreifere hus og undervisning. Denne bevilgningen ble stanset i 1869.

Kilde: Eilert Sundt: Fante- eller landstryger-folket i Norge (Nytrykk 1974).

Foto: Tulla Bjørnstad Olsen lånte oss bildet.

Best.nr. 213-174:0080.

Badetur til Langen, 1932

Her ser vi en sprek ungdomsgjeng avbildet ved Langen. To sykler var det de hadde som fremkomstmiddel og veien var lang fra Ski sentrum.

Gutter og jenter har forøvrig skiftet klesdrakter til ære for fotografen.

Det var en stekende varm sommerdag. En av gutta, som hadde fått i oppdrag å bære ryggsekken på hjemtur, satte seg helt imot det,

og med god grunn. Dagen etter måtte hans mor ta ham med til dr. Eger. Han hadde blitt voldsomt forbrent på ryggen.

Fra venstre: Ole Løvstad, Borghild Lie, Knut Skoghus, Hildur Martiniussen, Bjarne Johansen, Margit Skoghus (Wersland).

*Informant og eier av bildet: Margit Wersland.
Best.nr. 0213-128:0007.*

*Informant: Sverre Lie, Klokkerud gård, Ski.
Utdrag av en minneoppgave som ble skrevet
for Universitetet i Oslo, 1981.*

*Lunner gård i 1929. Kål og gulrøtter skal til byen. På bildet kjen-
nes Anne Ødegård, Guri Berge og Thorstein Berge. Bak: Thor-
stein Ødegård.*

Foto: Anne Støvind lånte oss bildet.

Best.nr. 213-171:8.

Bykjøring

Utover sommeren og høstmånedene foregikk det en ganske travel trafikk – nattetid – langs innfartsveiene til Kristiania. Det var bønder som skulle bringe sine produkter til torgs, for der å selge dem til byens kjøpmenn.

Tilførselen av poteter kom for en stor del fra Follobygdene. Fremover i 20-årene var det mange som forsøkte seg med grønnsaksdyrking, så det var ofte både gulrøtter, kål og blomkål å se på toppen av lasset.

Det var en god del høyllass å se på vei mot byen. Meierier, bryggerier, renholdsverket og alle vognmennene skulle forsynes med fôr til sine mange hester. Slakt av storfe og gris skulle også bringes til byen, særlig da i tiden fremover mot jul.

Lasset måtte en sørge for å ha ferdig tidlig på kvelden, med mest mulig behagelig sitteplass for kjørekaren på den lange turen til byen. Så var det å prøve å få seg litt søvn før en startet på turen. Ved tolvtiden på natta dro en gjerne hjemmefra. Først var en alene med hesten og nattetillheten – men etter hvert som en kom lenger innover på de store innfartsveiene ble det fler og fler i følge.

Kommet halvveis var det hvilepause både for hest og mann. Det var tre hvilestuer langs Gjersjøen som ble brukt til dette – Ringnes, Sanvika og Tyrigrava. En times hvil måtte hesten ha, men så var det å starte opp igjen, og nå var det en eneste lang rekke med hestekjøretøyer innover mot byen. En ville gjerne være tidlig på torget for å sikre seg en god plass når en ved 6-tiden om morgenen var fremme.

På bildet ser vi hester med høyriver, 2 gårdsgutter og en innejente. Hilda Ambjørnrud står ved den ene hesten. Småjentene Astrid Grydland og Olga Ambjørnrud er matbringere.

Foto: Olga Ambjørnrud lånte oss bildet.

Best.nr. 213-161:21.

Eftasvæl i slåtten

Ambjørnrud gård i Kråkstad 1919

OLGA AMBJØRNRUD (f. 1909) forteller: Når vi drev på jordene langt borte fra huset, ble det sendt mat ut, så vi slapp å gå hjem. Det var særlig til eftasvæl, kl. 1/2 5 det var aktuelt. Det var store kosestunder for alle, både folk og hester. Da kom det store spann med drikke – vann med litt ripssaft eller tyttebærsaft i. Mye smørbrød – bedre enn vanlig, og kanskje vafler, eller hveteboller, eller potetlomper – og selvsagt en stor kjele med kaf-

fe. Alle satte seg godt tilrette i høyet, og riktig nød hvilen og maten. Hestene ble spent fra, så de også skulle kjenne hvilen. Og de fikk høy lagt bort til seg.

Hvis det var veldig varmt, ble det ellers om dagen båret ut drikke, noe som var veldig kjærkomment – og vel også meget nødvendig. Drikke ble båret ut i 5-liters spann, og det ble drukket av spannet.

De første husene i Skibyen

Ski stasjon sto ferdig i 1879 på gården Monsruds grunn. Den første tettbebyggelsen ved stasjonen kom på vestsiden av jernbanebroen, langs Nyveien (Nordbyveien) og langs den gamle Kongeveien (Holteveien).

Helt nede ved broen lå de to første landhandleriene – et på hver side av Nyveien. I Sanderborg (den store hvite gavlen bakerst og midt i bildet) holdt Refsum til fra 1878. Han hadde også losji for reisende i Sanderborg. Fra omkring 1900 og i 40 år drev frøknene Wang, Dehli og Dahl pensjonatet på Sanderborg. Televerket har bygget på tomta etter Sanderborg.

I Lundeby hadde H. P. Bjørnstad sin første forretning. Skis første middelskole, Grimelands privatskole, hadde lokaler i Lundeby en kort periode før skolen flyttet til Ås. Ski Handelsforening, som ble drevet av meieriet, hadde forretning her, og kjøpmann Dahl drev sin kolonialbutikk i mange år. Den siste forretningen før Lundeby ble revet var rørlegger Jensen.

På bildet er Lundeby det nederste, hvite huset i en rekke på tre langs sydsiden av Nordbyveien.

Breidablikk het det mellomste huset i rekka. Her var det også landhandel, drevet

etter tur av Bjone, Semmelenge og Bøhmer. Den siste forretningen i Breidablikk var InterSport.

Lundeby, Breidablikk og meieriet ble revet i 1980-årene, og ga plass for det ruvende Temabygget hvor Skeidar Møbler flyttet inn høsten 1990, etter at nybygget hadde stått tomt i over 3 år.

Wergelands Minde er det øverste huset til høyre på bildet. Opprinnelig var dette Henrik Wergelands bolig «Hjerterum», Pilestredet 31 i Oslo, som han tegnet og bygget i 1845, og hvor han døde samme år.

I 1883 kjøpte trelasthandler Marius Gundersen fra Asgjerrud i Ski huset for nedrivning. Han satte det opp igjen i Nyveien (Nordbyveien), men løftet taket 1/2 etasje.

I Ski har huset det meste av tiden vært i Ruud-familiens eie, frem til ca. 1965. Wergelands Minde ble revet i forbindelse med byggingen av Tema.

Omkring 1884 besto «Ski sentrum» av Sanderborg, Lundeby, Breidablikk og Wergelands Minde, pluss selve stasjonen.

Informant: «Ski i gamle dager», temahefte 1. fra Ski skolestyrekontor. Kråkstad-boka bd. 1. 1929. Foto: Prospektkort. Finn Prytz. Best.nr. 213-106:0001.

Den Norske møbelfabrikk 1918, Ski

Den Norske møbelfabrikk ble stiftet i 1893 i Christiania av H. And. Sleipnæs.

I 1916 flyttet bedriften til Ski. Daværende eiere var Paul Høier og H. And. Sleipnæs, med sistnevnte som disponent.

Noen år senere overtok H. And. Sleipnæs bedriften som senere skiftet navn til Sleipnæs møbelfabrikk. Den var i familiens eie frem til den opphørte som fabrikk i 1982.

Blant de mest interessante oppgavene fa-

brikken hadde, var bl.a. å lage alterringen og prekestolen til Ski kirke. Fabrikken gikk etter hvert over fra finere møbelproduksjon til innredningsarbeider. Blant disse arbeidene kan nevnes: Innredning av de fleste laboratorier og institutter på NLH. Fylkessykehuset i Ålesund. Sentrallaboratoriet på Blindern. Innredningsarbeider ved Rikshospitalet.

Informatant: Thorolf Sleipnæs.

*Vi ser her arbeiderne ved Den Norske møbel-
fabrikk i 1918 i Ski. Bildet er tatt i forbindelse
med bedriftens 25 års jubileum.*

*Stående fra venstre: Ole Landsrud, Martin
Håland, Edvard Mathisen, Harald Paulsen,
Johannes Mathisen, Carl Christoffersen, As-
bjørn Hammervold, Marius Moe, ukjent,*

*Eidsvåg: Sittende fra venstre: Anders Arne-
sen?, Weissvogel, Ole Gulliksen, Kristian
Hansen, Paul Høier, H. And. Sleipnæs,
Gundersen, «Drammenser'n», «Finnen»,
ukjent. Bikkja het King.*

*Foto: Esther Christoffersen lånte oss bildet.
Best.nr. 0213-103:0003.*

Foto: Trond Kongsrud, 1975

Dette må vi ta vare på

Hanekrop g.nr. 45 b.nr. 1 i Skotbu.

Gården var i kirkegods i middelalderen og hørte til Hovedøy kloster. Ved reformasjonen i 1537 ble klostergodset inndratt under kronen, og gården var så krongods til 1726. Siden krongodsauksjonen i 1726 har Hanakropp vært eid av bønder.

På Hanakropp kan vi fremdeles oppleve et gårdstun slik de var på 1800-tallet. Oppe på høydedraget ligger hovedbygning (fra 1700-tallet), stabbur, skjul, bryg-

gerhus, do, og stall/låve/fjøs rundt tunet. Gårdsdammen er intakt, og gamle fine løvtrær på begge sider viser hvor bygdeveien gikk gjennom tunet. Bak hovedbygningen ligger haven med gamle frukttrær og bærbusker. Ingen moderniseringer med innslag av nye bygningsmaterialer har fått slippe til her. Det mest moderne er fjøset av tegl. I begynnelsen av 1980-tallet raste fjøstaket sammen under snetyngden. De andre bygningene på Hanakropp er i bra stand.

Informant: Kråkstad, bygdeboka bd. 2. 1926, og Bi Five Magnus.

Kråkstad Frimisjons Sangforening

Sangforeningen ble stiftet i 1903. Leder for musikken ble Anna Harestad. Før Misjons- huset i Kråkstad sto ferdig i 1929, ble det holdt møter og musikkøvelser rundt på gårdene. På *Hanakropp* var hele familien med i frimisjonen. Ragnhild Andersen (f. 1902) forteller: Det var ikke bedehus den gangen. De var samlet i husene. Det var kaffe og be- vertning overalt. På Hanakropp kom det over 100 mennesker noen ganger. Det kunne være folk her annenhver kveld i 14 dager.

Mamma var så flink til å lage istand. Ung- dommen ville alltid til Hanakropp for der var

det god mat. Det var skårne smørbrød. Vi kjøpte pålegg i Askim. Kunne ikke telefone- re i den tida, men vi skrev brev, og så tok de med seg pålegget hit. Mamma bakte juleka- ke og sirupskake i store former. Wienerbrød lagde hun også, når hun hadde tid.

Vi hadde en stor kjele med kran til kaffe- kokingen. Og så hadde vi store kaffekopper – 10 ferdig skjenket på hvert brett, som vi gikk rundt med.

Informant: Ragnhild Andersen, Hanakropp. Ski Menighetsblad 5/1981.

*Foto: Ragnhild Andersen, Hanakropp lånte oss bildet.
Fotografi: T. Kongsrud Lier, Christiania.
Navnene finner du på side 2 i kalenderen.*

Best.nr. 213-134:3

Oktober 1991

Kråkstad Frimisjons Sangforening

Nederste rekke fra venstre: Valborg Østreng, Olga Frognes, Marie Finstad, Borghild Isaksen, Magnus Frogner (ble tannlege), Ingerid ? (bodde på Mellom-Frogner), Gunda Raadim, Ragnhild ? (ikke fra bygda). Andre rekke fra venstre: Ella Frogner, Ragnhild Andersen (meg), Martha Kjepperud, Anne Harestad (kona til Vilhelm Harestad, som var leder av frimisjonen i Kråkstad), Hilda Lie, ? (var søsteren til Edith Berger), Elise Østreng, Borghild Frogner (var misjonær). Tredje rekke fra venstre: Signe Finstad, Hilmar Andresen (fra Tomter, kalt «skomaker'n», var leder for sangen og musikken), Arnt Frogner, Juel Berg, Johan Måsaby (fra Bjerkekroken), Harald Isaksen, Signe Andersen (søsteren min).

Foto: Ragnhild Andersen, Hanakropp, lånte oss bildet.

Fotograf: T. Kongsrud Lier, Christiania.

Best.nr. 213-134:3.

Refsumgården

Refsum, etablert i 1878, og H. P. Bjørnstad var de to første kjøpmennene i Ski sentrum. Begge hadde forretninger på vestsiden av jernbanen, like ved broen (se kalenderen – september 1991). Det var viktig for kjøpmennene å komme så nær jernbanestasjonen som mulig. Varene kom med toget, og dessuten fantes både post og telegraf i stasjonsbygningen.

Omkring 1896 vant H. P. Bjørnstad kappløpet om den beste plasseringen, da han bygde Vanaheim rett overfor stasjonsgrinda. Like etter, i 1898, flyttet også Refsum over broen og inn i leide lokaler i Mallagården (Hunsethgården).

Først i 1909 ble «Refheim» (Refsumgården) bygget og de to gamle konkurrentene var blitt nærmeste naboer enda en gang. De to forretningene hadde litt forskjellig kundegrunnlag. H. P. Bjørnstad satset på folk i Ski-byen, mens Refsum drev bondehandel. Han kjøpte smør og andre produkter fra gårdene omkring, og solgte dyrefôr og utstyr for gårdsdriften. Refsum skaffet hesteskysst til reisende som kom med toget til Ski.

I og utenfor Refsums lange uthus var det også virksomhet. Her var lager, stall og en stor sagflisbinge med isblokker fra Rullestad tjernet. Bak isbingen til Refsum foregikk «alt» – klemming og slossing – og snørrete rampegutter som lurte på de voksne og fikk med seg alt.

I bakgården sto en lang hesterekke, hvor hestene sto tett, særlig på lørdagene. Da møt-

*Interiør fra Refsum butikk. Kanskje fra 1890-årene, da forretningen lå på Sanderborg.
Foto: Arne Halvorsen lånte oss bildet.*

Best.nr. 213-167:1.

tes alle bøndene her, til prat og avtaler og handel. Og kommunekassereren møtte opp og innkrevde skatten fra bøndene, enkelt og greit og ubyråkratisk!

I 1919 åpnet Refsum eget bakeri i uthuset, og i 1960-årene ble det innredet fryserom med utleiebokser. Det var før hjemmefryseren ble vanlig.

Adolf Refsum startet forretningen i 1878 og drev til 1920, da sønnen Sigvald Refsum

overtok. Fra 1932 til 1966 ble landhandelen drevet av hans søster Borghild Mørck. Sønnen Knut Mørck overtok frem til 1974. Da ble gården revet til fordel for DnB-gården.

Informant og kilde: Håkon Eriksen. Ole Herrefossers lydbåndintervju med en gammel Skimann. «Ski i gamle dager». Temahefte I fra Ski skolestyrekontor.

Refsumgården

Foto: Østlandets Blad. Best.nr. 213-165:4.

Julekvelden

på Ambjørnrud gård i Kråkstad.

Kl. 5 (17) begynte julen! Da var vi ute og hørte kirkeklokkene ringe jula inn. Og så var det kaffe med masse smørbrød med kjøttpålegg. Det mine søstre husket best av det, var vørterkake med rull på. Etter kaffen skulle bu-deia og en til melke kuene. Når melkingen var ferdig, gikk far og jeg til alle dyrene for å ønske god jul. Alle steder sa vi til dyrene: «et væl og trivs væl, ikveld er det julekvelden».

Når fjøsstellet var ferdig, begynte selve julekvelden. Alle pyntet seg, satte på seg nytt de hadde fått. Det var fyrst opp også i storstua, godt og varmt, kongerøkelse var lagt i etasjeovnen, og luktet godt, og alle samlet seg i storstua til dessert, kaker og knask – kanskje var det kaffe også. Jeg kan huske vi fikk 1/2 appelsin hver, da jeg var ganske liten, siden ble det nok en hel til hver.

Mens vi satt slik ved dessertbordet, kom julenissen med en stor sekk på ryggen. Alle fikk julegaver – svært ofte noe selvlaget, – som en hadde bruk for, f.eks. toalettmappe, nålepute, «pompadur», sjal o.a.

I dagligstua stod julebordet dekket, med de fine tinnlysestaker med krusete papirman-sjetter på de hjemmelagede talglys, og en del sølvtøy. Også i dagligstua var det lagt kongerøkelse på ovnen, og juletreet var tent. Klokken var vel blitt 10–1/211. Og vi spiste julaftenmiddagen. Først en tallerken risgrøt – en med mandel. Den som fikk mandelen, fikk en premie – en sjokolade f.eks., og ville

Familien Ambjørnrud samlet til julaften i storstua på gården, julen 1918. Forrest: Hilda. Bak: Maren, Ragna Bakke, John, Svend, Olga, Astrid Grydland, Olea, ? Ambjørnrud. Lengst bak: Marie, Jens, Olava, Lina.

Foto og informatant: Olga Ambjørnrud (f. 1909).

Best.nr. 213-161:25

få sine ønsker oppfylt. Så var det ribbe, medisterpølser, surkål, poteter og gresskarsyltetøy, eventuelt tyttebærsyltetøy. Men til julematen likte vi gresskarsyltetøyet best. Og øll og dram.

Etter måltidet leste far juleevangeliet, og vi sang julesanger. Far lot alle få en penge. Jeg tror det var 2 kroner, og etterhvert økte det nok med årene.

Alt skulle stå på bordet til neste dag. Og det skulle ligge litt mat på hver tallerken. Dette for at en ikke skulle komme til å mang-

le mat neste år. Og når alt skulle stå på bordet til neste dag var meningen at åndene til de som var gått bort, skulle finne mat hvis de kom julaften. Det var jo ellers en meget praktisk ordning at en slapp å rydde av bordet, for da fikk jo alle fri, slapp å vaske opp den kvelden.

Programmet julaften var såvidt tettpakket, at jeg tror vi ikke gikk rundt juletreet før dagen etter. Det var tid å gå til køys. Alle takket for julegavene, for all deilig mat – og for julekvelden.

KROKHOL GÅRD, 1918

På bildet ses fra v. Skogbestyrer Karl Stampe, Stampes barn, ukjent, Hans Nilsen, herr Kvile, ukjent.

Foto: Frederikke Finstad lånte oss bildet.

Best.nr. 213-132:45.

Takk!

Vi takker alle som har hjulpet oss med bilder og opplysninger til årets kalender. Takk også til alle som hjelper oss å selge kalenderen.

Ski Historielags fotoarkiv hadde bildene og Forbundsmuseet i Akershus gjorde fotoarbeidet. Østlandets Blad trykket kalenderen.

Kari Krosshavn

Bjørn Myrvoll

Bi Five Magnus